

۱۷۸۷

بسم الله الرحمن الرحيم

حسن

دانشگاه ملی ایران ۱۵/۴/۶۱

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

(رشته علوم اجتماعی)

پایان نامه

برای دریافت درجه لیسانس

موضوع

* شرکت های تعاونی صنایع دستی *

پاراهنمایی استاد ارجمند جناب آقای دکتر مظهری

نگارنده : حسن اعتمادی

۱۷۸۷

قسمت دوم - شرکتهای تعاونی و نقش آن در توسعه	
۲۷	و حمایت صنایع دستی
۳۱	هدفهای شرکت های تعاونی صنایع دستی
	فصل چهارم - شرکتهای تعاونی صنایع دستی ایران
۳۳	قسمت اول - شرکت تعاونی دستبافان بزد
۵۱-۷۷	قسمت دوم - " ؟ موجود در استان خراسان
	۱- شرکت تعاونی تهیه و توزیع مواد اولیه و فروش محصولات پوستی
	۲- " " " " دستبافان
	۳- " " " " قلابدوزها و گلدوزها
۷۷-۹۹	قسمت سوم - شرکت های تعاونی موجود در استان اصفهان
	۱- شرکت تعاونی قلمزنها و سازندگان فلزات مس و برنج
	۲- شرکت تعاونی ملوله سازان
	۳- شرکت تعاونی قلمکار سازان
	۴- شرکت تعاونی خاتم سازان
	۵- شرکت تعاونی صنایع دستی نقره ای
	قسمت چهارم - شرکت تعاونی دستبافان و رنگرزان باجوه های
۵۹-۱۰۵	کلاسه ای اسکو صفحه

صفحه	عنوان
۱۶	قسمت دوم - مرکز صنایع دستی
۱۶	۱- صنایع دستی قبل از تأسیس مرکز صنایع دستی
۱۷	۲- علل ایجاد مرکز صنایع دستی
۱۸	الف - هدف ما
۱۹	ب - وظایف
۲۰	ج - فروشگاه صنایع دستی
۲۱	د - نتایج حاصله از گشایش فروشگاه
۲۲ - ۲۳	فصل سوم - نقش تعاون در بهبود صنایع دستی
۲۲	قسمت اول - مشکلات و مایل مربوط به صنعتگران
۲۳	۱- تکنولوژی
۲۴	۲- مواد اولیه
۲۵	۳- نیروی انسانی
۲۵	۴- پراکندگی جغرافیایی
۲۶	۵- مایل ماده
۲۷	۶- مایل فروش

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱ - ۱	فصل اول - مشخصات کلی صنایع دستی
۱	۱- تعویق صنایع دستی
۲	۲- تاریخچه
۳	۳- ویژگیهای خاص صنایع دستی
۶	۴- انواع صنایع دستی ایران (لمتصند)
۲۲ - ۱	فصل دوم - صنایع دستی در اقتصاد امروز ایران
	قسمت اول - اهمیت صنایع دستی در اقتصاد
۹	۱- اشتغال
۹	۲- الف - جمعیت فعال
۱۰	ب - جمعیت بیکار
۱۱	ج - فعالیت اقتصادی
۱۲	د - صنایع دستی و اشتغال
۱۳	۲- درآمد
۱۴	۳- صادرات
۱۴	الف - فرود به جهانگردان
۱۵	ب - درآمد ارزی از طریق صادرات

فصل اول - مشخصات کلی صنایع دستی

تعمیرات :

صنایع دستی بآن دسته از صنایع اطلاق می‌گردد که با دست ساخته می‌شوند ، از پارچه و قالی و ساخته های ظریفی تا فیسره * . همچنین استاد محمد معین در کتاب فرهنگ فارسی معتقد است که صنعتهایی که دست در آنها دخیل است مانند پارچه بافی و قالی بافی صنایع دستی نامیده میشوند . *

امروزه صنایع دستی به صنایعی اطلاق میگردد که ساخته دست هنرمند بوده و در تهیه آن ذوق و نبوغ و استعداد هنرمند دخالت داشته باشد و از طرز تفکر - اعتقادات ، آداب و رسوم و ویژگیهای قومی الهام گیرد .

* طوسی اکبر دین خدا - لغت نامه

* محمد معین - فرهنگ فارسی - صفحه ۲۱۶۴

تاریخچه

تا قبل از انقلاب صنعتی تولید این گونه صنایع قسمت اعظم فعالیت آدمیان را بخود معطوف داشته و مهارت بهتر میتوان بازگو کرد که بیشتر نیازمند بهای افراد بوسیله همین صنایع دستی برآورد می شد. اینگونه تولیدات در ابتدا بیشتر برای مصارف خانگی بوده ولی بعداً تولید آنها برای تجارت متداول گردید. انقلاب صنعتی ضربه سختی به تولید کالاهای دستی وارد آورد، تولید انبوه ماشین با هزینه کمتر و تکامل وسایل توزیع تعداد زیادی از کشورهای غربی و مستعمرات آنها را بکار در تولیدات ماشینی واداشت و صنایع دستی اهمیت خود را چه از نظر سهم در درآمد ملی و چه از نظر اشتغال بکار از دست داد.

در نیمه اول قرن بیستم با آزاد شدن مستعمرات بار دیگر توجه کشورهای به صنایع دستی افزونی می گورد و برای این منظور تاسیسات نوینی در کشورهای جهت تشویق و توسعه صنایع دستی بوجود می آید. به عنوان مثال در این میان دکتین جواهر لعل نهرو که توجه خاصی را به تولید صنایع دستی معمول می داشت

و آنرا با توجه به انبوه کشاورزان بیکار و لزوم سرمایه اندک برای -
 اقتصاد هند مفید می دانست جلب توجه می کند . ولی باز هم
 ورود تمدن غرب در کشورهای در حال توسعه باعث رکود صنایع
 دستی این مناطق شدخ و در نتیجه کشورها نتوانستند تحرك
 لازم را در این زمینه نشان داده و خود را با احتیاجات جدید
 جوامع صنعتی هم آهنگ نمایند .

ایران نیز بشهادت تاریخ و آثار و مدارك بجای مانده در -
 زمینه های مختلف صنعتی یکی از غنی ترین چهره ها بشمار
 می رفت ولی بر اثر بروز عوامل مهم فوق العذکر خلاقیت فکری و ظرافت
 صنعت گران رو با فول گذارده است ولی از ۴۵ سال پیش با اینطرف -
 بد نسیال وقوع يك سلسله تحولات اساسی در کلیه شئون مملکت فکسر
 ایجاد يك مرکز اقتصادی مربوط به صنایع دستی قوت گرفت که از
 مهمترین آنها می توان ایجاد مرکز صنایع دستی ایران و -
 بهدایش شرکتهای تعاونی در این زمینه را نام برد .

علل وجودی ویژگیهای خاص صنایع دستی

عده ای تصور می کنند که با بهدایش ماشین و توسعه

اقتصادی ، صنایع دستی از بین می روند و اجناس ماشینی با تولید زیاد هزینه کم و قیمت ارزان جای اشیاء دستی را بر می کنند و دیگر حمایت از صنایع دستی در دنیای صنعتی امروز مفهوم و معنایی پیدا نمی کند . برای ارزیابی صحیح از صنایع دستی آنها را به سه طبقه تقسیم میکنند . *

۱- گروهی از صنایع دستی که صرفاً جنبه هنری دارند مانند مینیاتور و غیره .

۲- گروهی از صنایع دستی که فرآورده های آن جنبه مصرفی دارند مانند اشیاء ساخته شده از سفال و شیشه و سنگ و غیره .

۳- گروهی از صنایع دستی که ممکن است جنبه مصرفی و هنسری را توأم داشته باشند مانند مانی قالی بافی .

گروه اول و سوم از بین نمی روند و حمایت از آنها لازم است و ترقی آنها ب موازات صنایع ماشینی است .

اهم ویژگیهای دیگر صنایع دستی را میتوان بطریق زیر برشمرد :

۱- لطافت و تنوع آن بحدی است که طبع مشکل پسندانسان را-

راضی میکند .

۲- ویژگی دیگر تجرد و بی مانندگی آنهاست .

۳- عدم احتیاج به سرمایه گذاری زیاد و برگشت سرمایه در-

مدت کوتاه .

۴- عدم احتیاج به مدیریت صنعتی و شکل پذیری بهتراز حد

اینگونه صنایع .

۵- قدرت جذب فوق العاده نیروی انسانی .

ویژگیهای فوق الذکر و دیگر ویژگیهاست که توانسته است به حیات

صنایع دستی تا با امروز و بعد ها کمک کند .

انواع صنایع دستی ایران

۱- نساجی

زری پافی - پارچه های نخی - ابریشمی - الیاف مختلف

و بافته های پشمی که با دستگاههای مختلف بصورت ساده یا رنگی

بافته میشود و یا نقش روی آن چاپ می‌گردد ، صنایع دستی نامیده میشود .

۲- روکاری

هارت است از گل دوزی - سوزن دوزی - سکه دوزی - فطمدوزی
خاتم دوزی - پولک دوزی - ملجوق دوزی - طبله دوزی که روی پارچه
دوخته میشود .

۳- مصنوعات سنگی

اشیا ساخته شده از سنگ (قیمتی و نیمه قیمتی) که برای
زینت بکار برده میشود .

۴- مصنوعات شیشه ای

اشیا ساخته شده از شیشه ساده و یا نقش دار که برای تزئین
و یا مصارف خانگی بکار می رود و یا دست ساخته میشود .

۵- مصنوعات سرامیک - کاشی - چینی - سفال و کوزه‌گری

کلیه اشیائی که از سفال لعابدار و بدون لعاب ساخته شده و برای

تزیین یا مصارف ساختمانی و خانگی بکار میرود و با دست ساخته
 میشود جزه صنایع دستی محسوب میگردد .

۶ - مصنوعات فلزی

اشیاء ساخته شده از فلزات قیمتی و معمولی قلم زده یا
 میناکاری شده که برای تزیین یا مصارف خانگی با دست تهیه میشود .

۷ - مصنوعات چوبی

کلیه اشیاء ساخته شده از خاتم - منبت کاری - مشبک کاری
 از چوب و نی و گل و برگ خرما و غیره با دست ساخته میشود در این
 تقسیم بندی قرار میگیرد .

۸ - مصنوعات چوبستی و چرم

انواع فرآورده های دستی مانند کت - پالتو - جلیقه - دستکش
 جراب - کلاه و کلیه اشیائی که با دست و از چرم ساخته می شود
 در این طبقه بندی قرار میگیرد .

۹ - نقاشی

نقشهایی که روی عاج - استخوان - مقوا و کاغذ با دست

تهیه میگردد جز صنایع دستی و هنرهای ملی محسوب میشود .

وسعت سرزمین ، تنوع محیط جغرافیایی و گوناگون بودن

عادات و آداب و رسوم محلی باعث می گردد که در هر ناحیه و منطقه از-

سرزمین ایران استعداد تولید انواع مصنوعات دستی مربوط بآن منطقه

را دارا باشند ، بعنوان مثال صنعت کاردستی دشتی صنایعی

را تولید می کند که بیشتر با چوب بستگی دارد تا پارچه .

شاید بتوان در این مورد میان مناطق مختلف ایران نمونه های

مخصوصی را پیدا نمود که با خصوصیات منطقه فرق میکند . ولی باید

متذکر شد که این استثناء از انگشتان یک دست هم تجاوز نمی کند .

گذشت زمان هم در این مورد بی تاثیر نبوده است . مثلاً

از قدیم معروف بوده که خاتم سازی مربوط به شیراز و صنعت پوستین دوزی

مربوط بخراسان است .

روی همین اصل طبقه بندی صنایع دستی ایران که در فوق بیان

اشاره گردید هرکدام بترتیب اهمیت در یکی از مناطق ایران رواج -

دارد که در فصول بعد و در موقع بیان شرکتی ای تعاونی بآن اشاره خواهد گردید .

فصل دوم - صنایع دستی در اقتصاد ایران

فصل اول - اهمیت صنایع دستی در اقتصاد ایران

اهمیت صنایع دستی در اقتصاد ایران از جهات زیر می باشد :

(۱) اشتغال : قبلا لازم است که تعریف مختصرا -

جمعیت فعال و جمعیت بیکار از نظر اقتصادی بنماییم .

جمعیت فعال - بطور کلی جمعیت فعال به قسمتی از جمعیت کل

اطلاق می گردد که برای تولید کالاها و خدمات اقتصادی ، کار

لازم را در مقابل دریافت مزد یا کسب سود انجام میدهند و یا توانایی

و تمایل به چنین کاری را دارند . دقیق تر اینکه کل افراد شاغل

(کارفرمایان - کسانی که برای کار خود و به حساب خود کار می کنند ،

کارمندان و کارگران خانوادگی که مزد نمی گیرند) به علاوه کل بیکاران

در جستجوی کار در زمان معین ، جمعیت فعال کشور را تشکیل

میدهند . *

* عبدالرحیم احمدی طرح مقدماتی برآورد جمعیت فعال

جمعیت بیکار - تمام کسانی که در فاصله سنی ۱۴ تا ۶۴ سالگی
 میباشند در زمره گروههای غیر فعال بحساب نمی آیند و قادرند که
 اگر کاری بتوان داد شود انجامش را بعهده بگیرند ولی در وقت امارگیری
 کاری ندارند و در شهرها برای حداقل مدتی (مثلاً ۳ روز) بیکار و در
 جستجوی کار بوده اند. و در روستاها در فصل یا فصول فعالیت کشاورزی
 کاری نداشته اند در زمره بیکاران شناخته می شوند. *

لذا از نظر این مطالعه کسی را بیکاری شناسیم که جامع مختصات زیر باشد :

حداقل سن ۱۴ و حداکثر ۶۴

توانایی انجام کار

نداشتن کار در وقت آمارگیری و حداقل یک هفته پیش از آن در -

شهرها بی کار بودن و در فصل یا فصول کشاورزی در روستاها .

در جستجو و آماده کار بودن .

در دوسرشماری سراسری یکی در سال ۱۳۳۵ توسط وزارت کشور، اداره

آمار و ثبت احوال و دیگری در سال ۱۳۴۵ توسط مرکز آمار ایران اجرا

شده و مقایسه این دوسرشماری نشان میدهد که جمعیت ایران طی
 ۱۰ سال گذشته با نرخ $۲/۸۵$ درصد افزایش داشته است . ■
 و روز بروز روستائیان بسوی شهرها و مراکز توسعه اقتصادی هجوم
 آورند . بطوری که جمعیت مراکز روستایی که حدود $۶۹/۳$ درصد کل
 جمعیت را تشکیل میداد در سرشماری ۱۳۴۵ به حدود ۶۲ ٪ کاهش
 یافته است .

فعالیت اقتصادی

در سرشماری عمومی کل کشور در سال ۱۳۴۵ در جمعیت گروه سنی
 ۱۰ ساله به بالای کل کشور ۷۷ ٪ مردان از نظر اقتصادی فعال و ۲۳ ٪
 غیر فعال بودند که از این ۲۳ ٪ ، $۱۵/۵$ ٪ حاملین و $۷/۵$ ٪ باز-
 نشستگان و از کارافتادگان و افراد دیپر بوده است . در جمعیت
 ۱۰ ساله به بالا تر کل کشور $۱۲/۵$ ٪ زنان از نظر اقتصادی فعال
 و $۸۷/۵$ ٪ از نظر اقتصادی غیر فعال بودند .

در سال ۱۳۳۵ نسبت مردان فعال از نظر اقتصادی $۸۳/۹$ ٪ و حال